Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δέκατο τμήμα)

της 13ης Μαρτίου 2025*

«Αίτηση αναιρέσεως – Περιοριστικά μέτρα λόγω της κατάστασης στην Ουκρανία – Δέσμευση κεφαλαίων και οικονομικών πόρων – Καταχώριση του ονόματος του αναιρεσείοντος – Στήριξη δράσεων ή πολιτικών οι οποίες υπονομεύουν ή απειλούν την εδαφική ακεραιότητα, την κυριαρχία και την ανεξαρτησία της Ουκρανίας ή τη σταθερότητα ή την ασφάλεια στην Ουκρανία ή οι οποίες παρεμποδίζουν το έργο διεθνών οργανισμών στην Ουκρανία»

Στην υπόθεση C-271/24 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ασκήθηκε στις 16 Απριλίου 2024,

Igor Shuvalov, κάτοικος Μόσχας (Ρωσία), εκπροσωπούμενος από τους L. M. García López και J. L. Iriarte Ángel, τη F. M. Rodríguez González και τον L. Rodríguez Jiménez, abogados,

αναιρεσείων,

όπου ο έτερος διάδικος είναι το:

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο από τον D. Cerdán García και την P. Mahnič,

καθού πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δέκατο τμήμα),

συγκείμενο από τους Δ. Γρατσία, πρόεδρο τμήματος, M. L. Arastey Sahún (εισηγήτρια), πρόεδρο του πέμπτου τμήματος, και J. Passer, δικαστή,

γενική εισαγγελέας: L. Medina

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με την αίτηση αναιρέσεως, ο Igor Shuvalov ζητεί την αναίρεση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 7ης Φεβρουαρίου 2024, Shuvalov κατά Συμβουλίου (T-289/22, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, EU:T:2024:57), με την οποία το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή του νυν αναιρεσείοντος με αίτημα την ακύρωση, πρώτον, της αποφάσεως (ΚΕΠΠΑ) 2022/265 του Συμβουλίου, της 23ης Φεβρουαρίου 2022, για την τροποποίηση της απόφασης 2014/145/ΚΕΠΠΑ σχετικά με περιοριστικά μέτρα όσον αφορά δράσεις που υπονομεύουν ή απειλούν την εδαφική ακεραιότητα, την κυριαρχία και την ανεξαρτησία της Ουκρανίας (ΕΕ 2022, L 42 I, σ. 98), και του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 2022/260 του Συμβουλίου, της 23ης Φεβρουαρίου 2022, για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 269/2014 σχετικά με περιοριστικά μέτρα για ενέργειες που υπονομεύουν ή απειλούν την εδαφική ακεραιότητα, την κυριαρχία και την ανεξαρτησία της Ουκρανίας (ΕΕ 2022, L 42 I, σ. 3) (στο εξής, από κοινού: αρχικές επίμαχες πράξεις), δεύτερον, της αποφάσεως (ΚΕΠΠΑ) 2022/1530 του Συμβουλίου, της 14ης Σεπτεμβρίου 2022, για την τροποποίηση της απόφασης 2014/145/ΚΕΠΠΑ σχετικά με περιοριστικά μέτρα όσον αφορά δράσεις που υπονομεύουν ή απειλούν την εδαφική ακεραιότητα, την κυριαρχία και την ανεξαρτησία της Ουκρανίας (ΕΕ 2022, L 239, σ. 149), και του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 2022/1529 του Συμβουλίου, της 14ης Σεπτεμβρίου 2022, για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 269/2014 σχετικά με περιοριστικά μέτρα για ενέργειες που υπονομεύουν ή απειλούν την εδαφική ακεραιότητα, την κυριαρχία και την ανεξαρτησία της Ουκρανίας (ΕΕ 2022, L 239, σ. 1) (στο εξής, από κοινού: πρώτες επίμαχες πράξεις περί διατηρήσεως), και, τρίτον, της αποφάσεως (ΚΕΠΠΑ) 2023/572 του Συμβουλίου, της 13ης Μαρτίου 2023, για την τροποποίηση της απόφασης 2014/145/ΚΕΠΠΑ σχετικά με περιοριστικά μέτρα όσον αφορά δράσεις που υπονομεύουν ή απειλούν την εδαφική ακεραιότητα, την κυριαρχία και την ανεξαρτησία της Ουκρανίας (ΕΕ 2023, L 75 I, σ. 134), και του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 2023/571 του Συμβουλίου, της 13ης Μαρτίου 2023, για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 269/2014 σχετικά με περιοριστικά μέτρα για ενέργειες που υπονομεύουν ή απειλούν την εδαφική ακεραιότητα, την κυριαρχία και την ανεξαρτησία της Ουκρανίας (ΕΕ 2023, L 75 I, σ. 1) (στο εξής, από κοινού: δεύτερες επίμαχες πράξεις περί διατηρήσεως), κατά το μέρος που οι εν λόγω πράξεις τον αφορούν.

Το νομικό πλαίσιο και το ιστορικό της διαφοράς

2 Το πραγματικό και νομικό πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως εκτίθεται στις σκέψεις 2 έως 13 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και μπορεί να συνοψισθεί και να συμπληρωθεί ως ακολούθως.

3 Ο αναιρεσείων διατέλεσε από το 2008 έως το 2018 αντιπρόεδρος της Κυβερνήσεως της Ρωσικής Ομοσπονδίας, εν συνεχεία διορίσθηκε δε, στις 24 Μαΐου 2018, πρόεδρος της Vnesheconombank (VEB.RF) (Τράπεζας Αναπτύξεως και Εξωτερικού Εμπορίου, Ρωσία).

Η απόφαση 2014/145/ΚΕΠΠΑ

4 Κατόπιν της προσαρτήσεως της Κριμαίας από τη Ρωσική Ομοσπονδία, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε στις 17 Μαρτίου 2014, βάσει του άρθρου 29 ΣΕΕ, την απόφαση 2014/145/ΚΕΠΠΑ, σχετικά με περιοριστικά μέτρα όσον αφορά δράσεις που υπονομεύουν ή απειλούν την εδαφική ακεραιότητα, την κυριαρχία και την ανεξαρτησία της Ουκρανίας (ΕΕ 2014, L 78, σ. 16).

Η αρχική απόφαση 2014/145

5 Το άρθρο 1, παράγραφος 1, της αποφάσεως 2014/145, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 2014/658/ΚΕΠΠΑ του Συμβουλίου, της 8ης Σεπτεμβρίου 2014 (ΕΕ 2014, L 271, σ. 47) (στο εξής: αρχική απόφαση 2014/145), απαγορεύει την είσοδο στο έδαφος των κρατών μελών ή τη διέλευση μέσω του εδάφους τους φυσικών προσώπων τα οποία πληρούν τα κριτήρια που προβλέπονται ιδίως στα σημεία α′ και β′ της εν λόγω παραγράφου, το δε άρθρο 2, παράγραφος 1, της αποφάσεως προβλέπει τη δέσμευση των κεφαλαίων και των οικονομικών πόρων των φυσικών προσώπων τα οποία πληρούν τα κριτήρια που προβλέπονται ιδίως στα σημεία α′ και δ′ της παραγράφου αυτής, κριτήρια τα οποία είναι κατ' ουσίαν όμοια με τα προβλεπόμενα στα σημεία α′ και β′ του άρθρου 1, παράγραφος 1, της εν λόγω αποφάσεως (στο εξής, από κοινού, αντιστοίχως: κριτήρια α′ και δ′).

6 Στις 23 Φεβρουαρίου 2022 το άρθρο 2 της αρχικής αποφάσεως 2014/145 είχε ως εξής:

«1. Δεσμεύονται όλα τα κεφάλαια και οι οικονομικοί πόροι που τελούν υπό την κυριότητα, την κατοχή ή τον έλεγχο:

α) φυσικών προσώπων υπεύθυνων για δράσεις ή πολιτικές που υπονομεύουν ή απειλούν την εδαφική ακεραιότητα, την κυριαρχία και την ανεξαρτησία της Ουκρανίας ή τη σταθερότητα ή την ασφάλεια στην Ουκρανία ή που στηρίζουν ενεργά ή εφαρμόζουν τέτοιες δράσεις ή πολιτικές ή που παρεμποδίζουν το έργο διεθνών οργανισμών στην Ουκρανία, καθώς και των φυσικών ή νομικών προσώπων, οντοτήτων ή φορέων που συνδέονται με αυτά·

[…]

δ) φυσικών ή νομικών προσώπων, οντοτήτων ή φορέων που παρέχουν ενεργά υλική ή οικονομική στήριξη σε Ρώσους ιθύνοντες υπεύθυνους για την προσάρτηση της Κριμαίας ή την αποσταθεροποίηση της ανατολικής Ουκρανίας ή έχουν οφέλη από αυτούς […]».

Η τροποποιηθείσα απόφαση 2014/145

7 Κατόπιν της εισβολής των ενόπλων δυνάμεων της Ρωσικής Ομοσπονδίας στην Ουκρανία, στις 24 Φεβρουαρίου 2022, το Συμβούλιο εξέδωσε στις 25 Φεβρουαρίου 2022 την απόφαση (ΚΕΠΠΑ) 2022/329, για την τροποποίηση της απόφασης 2014/145 (ΕΕ 2022, L 50, σ. 1).

8 Τα κριτήρια του άρθρου 1, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και β′, και του άρθρου 2, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και δ′, της αποφάσεως 2014/145, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση 2022/329 (στο εξής: τροποποιηθείσα απόφαση 2014/145), είναι παρόμοια εκείνων που προβλέπονταν στο άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και β′, και στο άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και δ′, της αρχικής αποφάσεως 2014/145, με τη διαφορά ότι, αφενός, το επίρρημα «ενεργά» αφαιρέθηκε

από το κριτήριο περί στηρίξεως δράσεων ή πολιτικών που υπονομεύουν ή απειλούν την εδαφική ακεραιότητα, την κυριαρχία και την ανεξαρτησία της Ουκρανίας, καθώς και από το κριτήριο περί υλικής ή οικονομικής στηρίξεως στους Ρώσους ιθύνοντες, και, αφετέρου, η μνεία περί αποσταθεροποιήσεως της ανατολικής Ουκρανίας τροποποιήθηκε ώστε να καλύπτεται το σύνολο του εδάφους του εν λόγω κράτους (το κριτήριο που προβλέπεται στο άρθρο 1, παράγραφος 1, στοιχείο β′, και στο άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, της τροποποιηθείσας αποφάσεως 2014/145 θα καλείται επίσης εφεξής «κριτήριο δ′»).

Ο κανονισμός (ΕΕ) 269/2014

9 Στις 17 Μαρτίου 2014 το Συμβούλιο εξέδωσε, βάσει του άρθρου 215, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, τον κανονισμό (ΕΕ) 269/2014, σχετικά με περιοριστικά μέτρα για ενέργειες που υπονομεύουν ή απειλούν την εδαφική ακεραιότητα, την κυριαρχία και την ανεξαρτησία της Ουκρανίας (ΕΕ 2014, L 78, σ. 6).

Ο αρχικός κανονισμός 269/2014

10 Στις 23 Φεβρουαρίου 2022 το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και δ′, του κανονισμού 269/2014, όπως είχε τροποποιηθεί με τον κανονισμό (ΕΕ) 811/2014 του Συμβουλίου, της 25ης Ιουλίου 2014 (ΕΕ 2014, L 221, σ. 11) (στο εξής: αρχικός κανονισμός 269/2014), περιλάμβανε διατάξεις κατ' ουσίαν παρόμοιες με τις προβλεπόμενες στο άρθρο 2, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και δ′, της αρχικής αποφάσεως 2014/145, όπως αυτές παρατίθενται στη σκέψη 6 της παρούσας αποφάσεως, ιδίως όσον αφορά το κριτήριο του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, του αρχικού κανονισμού 269/2014 (στο εξής, επίσης: κριτήριο δ′).

Ο τροποποιηθείς κανονισμός 269/2014

11 Κατόπιν της εισβολής των ενόπλων δυνάμεων της Ρωσικής Ομοσπονδίας στην Ουκρανία, στις 24 Φεβρουαρίου 2022, το Συμβούλιο εξέδωσε στις 25 Φεβρουαρίου 2022 τον κανονισμό (ΕΕ) 2022/330, για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 269/2014 (ΕΕ 2022, L 51, σ. 1). Τα κριτήρια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχεία α′ και δ′, του κανονισμού 269/2014, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό 2022/330 (στο εξής: τροποποιηθείς κανονισμός 269/2014), τροποποιήθηκαν ακριβώς όπως και τα κριτήρια που μνημονεύθηκαν στη σκέψη 8 της παρούσας αποφάσεως (το κριτήριο που προβλέπεται στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο δ′, του τροποποιηθέντος κανονισμού 269/2014 θα καλείται επίσης εφεξής «κριτήριο δ′»).

Οι επίμαχες πράξεις

Οι αρχικές επίμαχες πράξεις

12 Στις 23 Φεβρουαρίου 2022 το Συμβούλιο εξέδωσε τις αρχικές επίμαχες πράξεις και καταχώρισε το όνομα του νυν αναιρεσείοντος στον παρατιθέμενο στο παράρτημα καθεμίας εκ των δύο πράξεων κατάλογο προσώπων εις βάρος των οποίων επιβάλλονται περιοριστικά μέτρα, με αριθμό καταχωρίσεως 227 και με την ακόλουθη διατύπωση:

«Ο Igor Ivanovich Shuvalov είναι πρόεδρος της State Development Corporation VEB.RF και μέλος του Συμβουλίου της Ευρασιατικής Οικονομικής Επιτροπής. Προηγουμένως διετέλεσε πρώτος αντιπρόεδρος της κυβέρνησης της [Ρωσικής Ομοσπονδίας]. Υπό την ιδιότητα αυτή, διατύπωσε παρατηρήσεις σύμφωνα με τις οποίες η [Ρωσική Ομοσπονδία] θα αλλάξει τους δημοσιονομικούς κανόνες ώστε να αντικατοπτρίζονται επιπλέον δύο εκατομμύρια πληθυσμού μετά την παράνομη προσάρτηση της Κριμαίας από τη Ρωσική Ομοσπονδία. Υποστηρίζει συνεπώς δράσεις και πολιτικές οι οποίες υπονομεύουν την εδαφική ακεραιότητα, την κυριαρχία και την ανεξαρτησία της Ουκρανίας.»

Οι πρώτες επίμαχες πράξεις περί διατηρήσεως

13 Στις 14 Σεπτεμβρίου 2022 το Συμβούλιο εξέδωσε τις πρώτες επίμαχες πράξεις περί διατηρήσεως, διατηρώντας το όνομα του νυν αναιρεσείοντος, με αριθμό καταχωρίσεως 227, στον κατάλογο του παραρτήματος καθεμίας εκ των δύο αυτών πράξεων, με αιτιολογία όμοια της παρατιθέμενης στην προηγούμενη σκέψη.

Οι δεύτερες επίμαχες πράξεις περί διατηρήσεως

14 Στις 13 Μαρτίου 2023 το Συμβούλιο εξέδωσε τις δεύτερες επίμαχες πράξεις περί διατηρήσεως, διατηρώντας το όνομα του νυν αναιρεσείοντος, με αριθμό καταχωρίσεως 227, στον κατάλογο του παραρτήματος καθεμίας εκ των δύο αυτών πράξεων, με την εξής αιτιολογία:

«Ο Igor Ivanovich Shuvalov είναι πρόεδρος της κρατικής αναπτυξιακής εταιρείας VEB.RF. Προηγουμένως διετέλεσε πρώτος αντιπρόεδρος της κυβέρνησης της [Ρωσικής Ομοσπονδίας] και μέλος του Συμβουλίου της Ευρασιατικής Οικονομικής Επιτροπής. Υπό την ιδιότητά του ως πρώτου αντιπροέδρου της κυβέρνησης, διατύπωσε παρατηρήσεις σύμφωνα με τις οποίες η [Ρωσική Ομοσπονδία] θα αλλάξει τους δημοσιονομικούς κανόνες ώστε να συνυπολογιστεί επιπλέον πληθυσμός δύο εκατομμυρίων μετά την παράνομη προσάρτηση της Κριμαίας από τη Ρωσική Ομοσπονδία. Υποστηρίζει συνεπώς δράσεις και πολιτικές οι οποίες υπονομεύουν την εδαφική ακεραιότητα, την κυριαρχία και την ανεξαρτησία της Ουκρανίας.»

Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

15 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 18 Μαΐου 2022, ο νυν αναιρεσείων άσκησε προσφυγή ακυρώσεως κατά των επίμαχων πράξεων, κατά το μέρος που τον αφορούν. Προς στήριξη της προσφυγής του, προέβαλε επτά λόγους οι οποίοι αφορούσαν, ο πρώτος, πρόδηλη πλάνη εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών εκ μέρους του Συμβουλίου, ο δεύτερος, παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως που υπέχει το Συμβούλιο, ο τρίτος, προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματος στην ελευθερία έκφρασης, ο τέταρτος, προσβολή του

δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, ο πέμπτος, προσβολή του δικαιώματος ιδιοκτησίας λαμβανομένης υπόψη της αρχής της αναλογικότητας, ο έκτος, παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως και, ο έβδομος, κατάχρηση εξουσίας.

16 Όσον αφορά τον δεύτερο λόγο ακυρώσεως, με τον οποίο προβαλλόταν παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στις σκέψεις 38 και 39 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η αιτιολογία των επίμαχων πράξεων στηριζόταν σε λόγους αρκούντως εξατομικευμένους, ειδικούς και συγκεκριμένους ώστε να παρέχεται στον νυν αναιρεσείοντα η δυνατότητα να προασπίσει τα συμφέροντά του και να κατανοήσει το κριτήριο και τους λόγους στους οποίους στηρίζονταν οι εν λόγω πράξεις, με συνέπεια ο συγκεκριμένος λόγος ακυρώσεως να απορριφθεί.

17 Όσον αφορά τον πρώτο λόγο ακυρώσεως, με τον οποίο προβαλλόταν πλάνη εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στη σκέψη 65 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι είναι δυνατό, όπως έπραξε το Συμβούλιο, να λαμβάνονται υπόψη πραγματικά περιστατικά που ανάγονται σε σχετικώς απομακρυσμένο χρονικό σημείο από την ημερομηνία επιβολής περιοριστικού μέτρου, υπό την προϋπόθεση ότι, αφενός, τα περιστατικά αυτά τεκμηριώνουν ότι πληρούται ένα από τα κριτήρια που δικαιολογούν την καταχώριση του ονόματος του ενδιαφερομένου στον κατάλογο των προσώπων κατά των οποίων ισχύουν περιοριστικά μέτρα και ότι, αφετέρου, αποδεικνύεται ότι, κατά τον χρόνο επιβολής των περιοριστικών μέτρων, το εν λόγο πρόσωπο δεν είχε παύσει οριστικώς κάθε δραστηριότητα δυνάμενη να δικαιολογήσει τέτοια επιβολή. Εν προκειμένω, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, στις σκέψεις 81 έως 87 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι βάσει μιας δέσμης αρκούντως σαφών, συγκεκριμένων και συγκλινουσών ενδείξεων μπορούσε να γίνει δεκτό ότι, ως μέλος της Κυβερνήσεως της Ρωσικής Ομοσπονδίας και, εν συνεχεία, ως πρόεδρος της VEB.RF, δημοσίου οργανισμού ο οποίος στηρίζει την οικονομική πολιτική που καθόρισε ο πρόεδρος της Ρωσικής Ομοσπονδίας και εφαρμόζει η κυβέρνηση της εν λόγω ομοσπονδίας και ο οποίος συμμετείχε διαρκώς στην οικονομική ανάπτυξη της Κριμαίας αφότου εισέβαλε σε αυτήν η Ρωσική Ομοσπονδίας, ο νυν αναιρεσείων πληρούσε τις προϋποθέσεις τις οποίες προβλέπει το κριτήριο α΄.

18 Όσον αφορά τον πέμπτο λόγο ακυρώσεως, με τον οποίο προβαλλόταν προσβολή του δικαιώματος ιδιοκτησίας λαμβανομένης υπόψη της αρχής της αναλογικότητας, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στις σκέψεις 96 έως 116 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι τα περιοριστικά μέτρα που επιβλήθηκαν εις βάρος του νυν αναιρεσείοντος είχαν χαρακτήρα συντηρητικών, προσωρινών και αναστρέψιμων μέτρων, παρεχομένης στις εθνικές αρχές της δυνατότητας να επιτρέψουν τη χρήση ορισμένων από τα δεσμευθέντα περιουσιακά στοιχεία, οπότε ο αναιρεσείων δεν στερούνταν του δικαιώματός του ιδιοκτησίας λόγω των συγκεκριμένων μέτρων, ότι πληρούνταν οι προϋποθέσεις του άρθρου 52, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης) για να περιορισθεί συννόμως το συγκεκριμένο δικαίωμα, ότι ο αναλογικός χαρακτήρας των μέτρων δικαιολογούνταν από την καταλληλότητά τους για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και ότι για την άρση των μέτρων αρκούσε να παύσει ο νυν αναιρεσείων τις ενέργειες λόγω των οποίων επιβλήθηκαν τα μέτρα αυτά.

19 Στις σκέψεις 123 και 124 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, κατόπιν εξετάσεως του τρίτου λόγου ακυρώσεως που προέβαλε ο νυν αναιρεσείων, ότι τα επιβληθέντα εις βάρος του περιοριστικά μέτρα ουδόλως έθιγαν την ελευθερία του έκφρασης και ότι οι δηλώσεις του αναιρεσείοντος που μνημονεύονται στην αιτιολογία των επίμαχων πράξεων αποτελούσαν απλώς στοιχεία, μεταξύ άλλων, τα οποία επιρρωννύονταν δεόντως από τα περιεχόμενα στον φάκελο της υποθέσεως αποδεικτικά στοιχεία και τα οποία είχαν ως σκοπό την

τεκμηρίωση της διαπιστώσεως ότι το συγκεκριμένο πρόσωπο πληρούσε τις προϋποθέσεις του κριτηρίου α′. Στη σκέψη 126 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι, καθόσον το Συμβούλιο δεν υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως θεωρώντας ότι το συγκεκριμένο κριτήριο πληρούται στην περίπτωση του νυν αναιρεσείοντος, έπρεπε να απορριφθεί ο έκτος λόγος ακυρώσεως, με τον οποίο προβαλλόταν παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως.

20 Τέλος, στις σκέψεις 131 έως 133 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τον τέταρτο και τον έβδομο λόγο ακυρώσεως, με τους οποίους προβαλλόταν, αντιστοίχως, προσβολή του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και κατάχρηση εξουσίας.

21 Υπό τις ως άνω συνθήκες, καθόσον δεν έγινε δεκτός κανένας από τους λόγους που προβλήθηκαν με την προσφυγή, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, την εν λόγω προσφυγή.

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου και τα αιτήματα των διαδίκων

22 Με την αίτηση αναιρέσεως, ο αναιρεσείων ζητεί από το Δικαστήριο:

– να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση·

– να δεχθεί την προσφυγή και να ακυρώσει τις επίμαχες πράξεις κατά το μέρος που τον αφορούν, καθώς και, συνακόλουθα, την απόφαση 2014/145 και τον κανονισμό 269/2014 κατά το μέρος που οι συγκεκριμένες πράξεις τον αφορούν ή είναι δυνατόν να τον αφορούν·

– να καταδικάσει το Συμβούλιο στα δικαστικά έξοδα αμφοτέρων των βαθμών δικαιοδοσίας.

23 Το Συμβούλιο ζητεί από το Δικαστήριο:

– να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως στο σύνολό της και

– να καταδικάσει τον αναιρεσείοντα στα δικαστικά έξοδα.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

24 Προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως, ο αναιρεσείων προβάλλει έξι λόγους. Οι έξι αυτοί λόγοι αφορούν προβαλλόμενα νομικά σφάλματα στα οποία υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο κρίνοντας ότι το Συμβούλιο δεν υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως (πρώτος λόγος αναιρέσεως), ότι το Συμβούλιο τήρησε την υποχρέωση αιτιολογήσεως που υπέχει (δεύτερος λόγος αναιρέσεως), ότι οι επίμαχες πράξεις δεν συνιστούσαν προσβολή του δικαιώματος του αναιρεσείοντος στην ελευθερία έκφρασης (τρίτος λόγος αναιρέσεως), ότι δεν υπήρξε προσβολή του δικαιώματος ιδιοκτησίας του αναιρεσείοντος υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας (τέταρτος λόγος αναιρέσεως), ότι δεν παραβιάσθηκε η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως (πέμπτος λόγος αναιρέσεως) και ότι το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας έγινε σεβαστό, καθώς και ότι το Συμβούλιο δεν υπέπεσε σε κατάχρηση εξουσίας (έκτος λόγος αναιρέσεως).

Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

25 Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, ο αναιρεσείων προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι υπέπεσε, λόγω πρόδηλης παραμορφώσεως των πραγματικών περιστατικών, σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον έκρινε, στις σκέψεις 58 έως 87 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το Συμβούλιο δεν υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως κατά την εφαρμογή του κριτηρίου α′ στην περίπτωση του αναιρεσείοντος.

26 Συγκεκριμένα, στη σκέψη 65 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, χωρίς να μνημονεύσει οποιαδήποτε σχετική νομολογία, ότι, για την επιβολή περιοριστικών μέτρων, είναι δυνατόν να λαμβάνονται υπόψη πραγματικά περιστατικά αναγόμενα σε χρονικό σημείο σχετικά απομακρυσμένο από την ημερομηνία επιβολής των μέτρων. Ωστόσο, από πλείονες αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου προκύπτει ότι οι λόγοι που παραθέτει το Συμβούλιο πρέπει να πληρούν το κριτήριο περί επικαιρότητας κατά τον χρόνο της εκ μέρους του επιβολής περιοριστικών μέτρων εις βάρος του εμπλεκομένου προσώπου. Ειδικότερα, ο αναιρεσείων υποστηρίζει ότι πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η εξέλιξη της καταστάσεως του θιγομένου χωρίς να μπορεί να υποτεθεί ότι, λόγω των αξιωμάτων που κατείχε προηγουμένως και προγενέστερων δημοσίων δηλώσεων, το συγκεκριμένο πρόσωπο εξακολουθούσε ή ενδέχεται να εξακολουθούσε, κατά τον χρόνο επιβολής των επίμαχων περιοριστικών μέτρων, να στηρίζει το καθεστώς της οικείας τρίτης χώρας ή την κατάσταση λόγω της οποίας επιβλήθηκαν τα μέτρα.

27 Ο αναιρεσείων βάλλει επίσης κατά της σκέψεως 82 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, καθόσον φρονεί ότι κακώς έκρινε το Γενικό Δικαστήριο ότι η ανάληψη της προεδρίας της VEB.RF από τον αναιρεσείοντα, κατόπιν της παύσεως ασκήσεως κυβερνητικών καθηκόντων εκ μέρους του, συνεπάγεται ότι εξακολουθεί να στηρίζει τις δράσεις και τις πολιτικές που απειλούν την εδαφική ακεραιότητα, την κυριαρχία και την ανεξαρτησία της Ουκρανίας. Συγκεκριμένα, η αιτιολογία των επίμαχων πράξεων δεν παραπέμπει στις δραστηριότητες της VEB.RF και δεν παραθέτει καμία συγκεκριμένη αιτίαση έναντι του αναιρεσείοντος, μολονότι τα επίμαχα περιοριστικά μέτρα επιβλήθηκαν εις βάρος του. Κατέχοντας, όμως, τη θέση του προέδρου της VEB.RF, ο αναιρεσείων, αντιθέτως προς ό,τι έκρινε το Γενικό Δικαστήριο, άσκησε επαγγελματικά καθήκοντα διαχειρίσεως επιχειρήσεως τα οποία ουδόλως συνδέονται με τις δράσεις και τις πολιτικές της Ρωσικής Κυβερνήσεως.

28 Προς αντίκρουση των ανωτέρω, το Συμβούλιο επισημαίνει ότι, λόγω της ευρείας διατυπώσεως των ισχυρισμών του αναιρεσείοντος και λόγω του ότι αυτός παραπέμπει ειδικώς μόνον στις σκέψεις 65 και 82 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, αντιμετώπισε δυσχέρειες για να αντικρούσει τους εν λόγω ισχυρισμούς και να κατανοήσει, μεταξύ άλλων, σε τι ακριβώς οφείλεται η πρόδηλη παραμόρφωση των πραγματικών περιστατικών. Επί της ουσίας, το εν λόγω θεσμικό όργανο αμφισβητεί το βάσιμο των επιχειρημάτων του αναιρεσείοντος.

29 Στο υπόμνημά του απαντήσεως, ο αναιρεσείων θεωρεί, μεταξύ άλλων, ότι ο πρώτος λόγος αναιρέσεως που προέβαλε είναι παραδεκτός καθόσον μνημονεύει σαφώς τις βαλλόμενες σκέψεις της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ήτοι τις σκέψεις 58 έως 87. Επιπλέον, μολονότι βεβαίως ο πρώτος λόγος αναιρέσεως αφορά ειδικότερα τις σκέψεις 65 και 82 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, πρέπει, κατά τον αναιρεσείοντα, να ληφθεί υπόψη ότι οι συγκεκριμένες δύο σκέψεις περιέχουν τα συμπεράσματα του νομικού συλλογισμού που αναπτύχθηκε στις λοιπές βαλλόμενες σκέψεις της εν λόγω αποφάσεως.

30 Με το υπόμνημά του ανταπαντήσεως, το Συμβούλιο επισημαίνει ιδίως ότι απλώς γνωστοποίησε τις δυσχέρειές του να κατανοήσει τον πρώτο λόγο αναιρέσεως και ότι, εν πάση περιπτώσει, ζήτησε να απορριφθεί η αίτηση αναιρέσεως ως ουσία αβάσιμη και όχι ως απαράδεκτη.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

31 Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, ο αναιρεσείων προσάπτει, κατ' ουσίαν, στο Γενικό Δικαστήριο ότι, λόγω πρόδηλης παραμορφώσεως των πραγματικών περιστατικών, έκρινε, στις σκέψεις 58 έως 87 και ειδικότερα στις σκέψεις 65 και 82 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το Συμβούλιο δεν υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως. Συγκεκριμένα, κατά τον αναιρεσείοντα, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε εσφαλμένα ότι το Συμβούλιο μπορούσε να στηριχθεί, προς αιτιολόγηση των επίμαχων πράξεων, σε προγενέστερα της εκδόσεως των εν λόγω πράξεων καθήκοντα και δημόσιες δηλώσεις του αναιρεσείοντος. Ο αναιρεσείων προσάπτει επίσης στο Γενικό Δικαστήριο ότι συνήγαγε εκ μέρους του στήριξη, κατά την έννοια του κριτηρίου α', από το γεγονός ότι αυτός κατείχε τη θέση του προέδρου της VEB.RF, μολονότι, στο πλαίσιο του αξιώματός του, ασκούσε απλώς καθήκοντα διαχειριστή επιχειρήσεως, τα οποία ουδόλως συνδέονται με τις δράσεις και τις πολιτικές της Ρωσικής Κυβερνήσεως σε σχέση με την Ουκρανία.

– *Επί του παραδεκτού*

32 Επισημαίνεται ότι το Συμβούλιο, χωρίς να προβάλλει τυπικώς απαράδεκτο του πρώτου λόγου αναιρέσεως, γνωστοποιεί ότι, λαμβανομένου υπόψη του μεγάλου αριθμού σκέψεων κατά των οποίων βάλλει συλλήβδην ο αναιρεσείων, αντιμετώπισε δυσχέρειες να κατανοήσει το περιεχόμενο του συγκεκριμένου λόγου, ιδίως όσον αφορά την προβαλλόμενη παραμόρφωση των πραγματικών περιστατικών.

33 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι, όπως προκύπτει από το άρθρο 256, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, από το άρθρο 58, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από το άρθρο 168, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, στην αίτηση αναιρέσεως πρέπει να προσδιορίζονται επακριβώς τα βαλλόμενα στοιχεία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, καθώς και τα νομικά επιχειρήματα που στηρίζουν ειδικώς την αίτηση αυτή, επί ποινή απαραδέκτου της αιτήσεως αναιρέσεως ή του οικείου λόγου αναιρέσεως (απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2022, Επιτροπή κατά European Food κ.λπ., C-638/19 P, EU:C:2022:50, σκέψη 75 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), και ότι στο Δικαστήριο απόκειται να ελέγχει, εφόσον παρίσταται ανάγκη αυτεπαγγέλτως, αν πληρούται η συγκεκριμένη απαίτηση περί επακριβούς προσδιορισμού (πρβλ. αποφάσεις της 15ης Δεκεμβρίου 1961, Fives Lille Cail κ.λπ. Κατά Ανωτάτης Αρχής, 19/60, 21/60, 2/61 και 3/61, EU:C:1961:30, σ. 588, και της 25ης Ιουνίου 2020, HF κατά Κοινοβουλίου, C-570/18 P, EU:C:2020:490, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

34 Επιπλέον, σε περίπτωση κατά την οποία ο αναιρεσείων προβάλλει παραμόρφωση των πραγματικών περιστατικών ή των αποδεικτικών στοιχείων εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου, οφείλει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 256 ΣΛΕΕ, του άρθρου 58, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του άρθρου 168, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, να προσδιορίζει επακριβώς τα στοιχεία τα οποία, κατ' αυτόν, παραμόρφωσε το Γενικό Δικαστήριο και να καταδεικνύει τα σφάλματα αναλύσεως στα οποία υπέπεσε, κατά την εκτίμησή του, το Γενικό Δικαστήριο και τα οποία είχαν ως αποτέλεσμα την εκ μέρους του παραμόρφωση αυτή. Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, εξάλλου, η παραμόρφωση πρέπει να προκύπτει προδήλως από τα στοιχεία της δικογραφίας, χωρίς να

απαιτείται εκ νέου εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων (απόφαση της 6ης Ιουνίου 2024, Ryanair κατά Επιτροπής, C-441/21 P, EU:C:2024:477, σκέψη 55 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

35 Εν προκειμένω, όσον αφορά το επιχείρημα περί πρόδηλης παραμορφώσεως των πραγματικών περιστατικών, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο αναιρεσείων δεν προσδιορίζει επακριβώς, στην αίτηση αναιρέσεως, τα πραγματικά στοιχεία τα οποία κατ' αυτόν παραμορφώθηκαν και, κατά μείζονα λόγο, δεν καταδεικνύει τα σφάλματα αναλύσεως στα οποία υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο. Υπό τις συνθήκες αυτές, το ως άνω επιχείρημα πρέπει να κριθεί απαράδεκτο.

36 Αντιθέτως, μολονότι βεβαίως ο αναιρεσείων βάλλει συλλήβδην κατά των σκέψεων 58 έως 87 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, εστιάζοντας πάντως τη συλλογιστική του αποκλειστικώς στις σκέψεις 65 και 82 της εν λόγω αποφάσεως, επισημαίνεται, όπως ορθώς υποστηρίζει ο αναιρεσείων στο υπόμνημά του απαντήσεως, ότι στη σκέψη 82 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως περιέχονται τα συμπεράσματα του νομικού συλλογισμού που αναπτύσσεται στις λοιπές βαλλόμενες σκέψεις της ίδιας αποφάσεως, στις οποίες ρητώς παραπέμπει η εν λόγω σκέψη 82, οπότε ο πρώτος λόγος αναιρέσεως πληροί τις απαιτήσεις που υπομνήσθηκαν στη σκέψη 33 της παρούσας αποφάσεως και, λαμβανομένων υπόψη όσων εκτέθηκαν στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως, είναι εν μέρει παραδεκτός.

– *Επί της ουσίας*

37 Με τα επιχειρήματά του, ο αναιρεσείων βάλλει, αφενός, κατά των κρίσεων που εκτίθενται στη σκέψη 65 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και, αφετέρου, του συμπεράσματος που συνήγαγε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 82 της εν λόγω αποφάσεως.

38 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι κάθε απόφαση με την οποία επιβάλλονται ή διατηρούνται σε ισχύ περιοριστικά μέτρα εις βάρος προσώπου πρέπει να στηρίζεται σε αρκούντως στέρεη πραγματική βάση, το δε δικαιοδοτικό όργανο της Ένωσης πρέπει να ελέγξει την ακρίβεια των προβαλλόμενων πραγματικών περιστατικών λαμβανομένων υπόψη των πληροφοριών και των αποδεικτικών στοιχείων που προσκομίσθηκαν και να εκτιμήσει την αποδεικτική ισχύ των δεύτερων σε συνάρτηση με τις περιστάσεις της υποθέσεως και υπό το πρίσμα των παρατηρήσεων που ενδεχομένως υπέβαλε επ' αυτών, μεταξύ άλλων, το ενδιαφερόμενο πρόσωπο (πρβλ. απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, Επιτροπή κ.λπ. κατά Kadi, C-584/10 P, C-593/10 P και C-595/10 P, EU:C:2013:518, σκέψεις 119 και 124).

39 Όπως υπενθύμισε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 61 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στην αρμόδια αρχή της Ένωσης απόκειται, σε περίπτωση αμφισβητήσεως, να αποδείξει το βάσιμο των λόγων που ελήφθησαν υπόψη κατά του οικείου προσώπου, και όχι στο συγκεκριμένο πρόσωπο να προσκομίσει την αρνητική απόδειξη του αβασίμου των λόγων αυτών. Μολονότι δεν απαιτείται η εν λόγω αρχή να προσκομίσει ενώπιον του δικαστή της Ένωσης το σύνολο των πληροφοριών και των αποδεικτικών στοιχείων που συνδέονται εγγενώς με την παρατεθείσα αιτιολογία, πρέπει ωστόσο οι πληροφορίες ή τα στοιχεία που προσκομίσθηκαν να τεκμηριώνουν τους λόγους οι οποίοι ελήφθησαν υπόψη κατά του οικείου προσώπου (πρβλ. απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, Επιτροπή κ.λπ. κατά Kadi, C-584/10 P, C-593/10 P και C-595/10 P, EU:C:2013:518, σκέψεις 120 και 121).

40 Όσον αφορά, πρώτον, τη σκέψη 65 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, αντιθέτως προς όσα διατείνεται ο αναιρεσείων, η νομολογία που μνημονεύθηκε στις προηγούμενες δύο σκέψεις της παρούσας αποφάσεως δεν αποκλείει τη δυνατότητα του

Συμβουλίου, σε περίπτωση όπως η υπό κρίση, να λάβει υπόψη, προκειμένου να εκτιμήσει αν ένα πρόσωπο πληροί κριτήριο καταχωρίσεως όπως το κριτήριο α' ή το κριτήριο δ', πληροφορίες ή αποδεικτικά στοιχεία που αφορούν περιστάσεις προγενέστερες της ημερομηνίας εκδόσεως της πράξεως με την οποία επιβλήθηκαν ή διατηρήθηκαν σε ισχύ τα περιοριστικά μέτρα, υπό τον όρο ότι οι πληροφορίες ή τα στοιχεία αυτά τεκμηριώνουν τους λόγους στους οποίους στηρίζεται η συγκεκριμένη πράξη και τείνουν να καταδείξουν ότι, παρά την παρέλευση χρονικού διαστήματος και λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των κρίσιμων περιστάσεων κάθε περιπτώσεως, το οικείο πρόσωπο πληροί το επίμαχο κριτήριο καταχωρίσεως (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 20ής Ιουνίου 2019, K.P., C-458/15, EU:C:2019:522, σκέψη 57). Δεν μπορεί ιδίως να αποκλεισθεί ότι τέτοιες πληροφορίες και αποδεικτικά στοιχεία είναι δυνατόν να ληφθούν υπόψη προκειμένου να καταδειχθεί, όσον αφορά το σχετικό κριτήριο καταχωρίσεως, η συνέχεια μεταξύ, αφενός, της προγενέστερης καταστάσεως του οικείου προσώπου και, αφετέρου, της καταστάσεώς του επί του παρόντος.

41 Δεύτερον, προκειμένου να αποφανθεί εν προκειμένω ότι το Συμβούλιο δεν υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, στις σκέψεις 62 έως 64, 66, 68, 69, 72, 76 και 80 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ότι, αφενός, κατά τον χρόνο εκδόσεως των επίμαχων πράξεων, ο αναιρεσείων στήριζε ενεργά τις δράσεις ή τις πολιτικές τις οποίες αφορά το κριτήριο δ', ιδίως δε την οικονομική ανάπτυξη της Κριμαίας, καθόσον, ως πρόεδρος της VEB.RF, ενεργούσε από κοινού με το σύνολο των διευθυντικών και διοικητικών στελεχών της εταιρίας που είχαν άμεσα ή έμμεσα διορισθεί ή ανακληθεί από τον πρόεδρο της Ρωσικής Ομοσπονδίας ή από τη Ρωσική Κυβέρνηση, σύμφωνα με την οικονομική πολιτική την οποία είχε καθορίσει ο εν λόγω αρχηγός κράτους και την οποία εφάρμοζε η εν λόγω κυβέρνηση. Αφετέρου, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι ο αναιρεσείων είχε ήδη παράσχει τέτοια στήριξη κατά τα προηγούμενα έτη, καθόσον κατείχε, έως τον διορισμό του στη θέση του προέδρου της VEB.RF το 2018, το αξίωμα του αντιπροέδρου της κυβερνήσεως και καθόσον, με τη συγκεκριμένη ιδιότητα, είχε προβεί δημοσίως σε δηλώσεις, το 2014, υπέρ της οικονομικής αναπτύξεως της Κριμαίας.

42 Λαμβάνοντας υπόψη, κατ' ουσίαν, ότι η ενεργός στήριξη εκ μέρους του αναιρεσείοντος ως προέδρου της VEB.RF, κατά τον χρόνο εκδόσεως των επίμαχων πράξεων, αποτελούσε συνέχεια εκείνης την οποία είχε επιδείξει το 2014 ως αντιπρόεδρος της κυβερνήσεως, το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο αποφαινόμενο, στη σκέψη 82 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το Συμβούλιο προσκόμισε δέσμη αρκούντως σαφών, συγκεκριμένων και συγκλινουσών ενδείξεων οι οποίες κατεδείκνυαν ότι, από το 2014 και έως την ημερομηνία εκδόσεως των επίμαχων πράξεων, ο αναιρεσείων ευθυνόταν για συνεχή παροχή τέτοιας στηρίξεως, κατά την έννοια του κριτηρίου α'.

43 Όσον αφορά την αιτίαση κατά την οποία το Γενικό Δικαστήριο κακώς αποφάνθηκε, στη σκέψη 82 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, ως πρόεδρος της VEB.RF, ο αναιρεσείων παρείχε ενεργό στήριξη, κατά την έννοια του κριτηρίου α', μολονότι ασκούσε απλώς επαγγελματικά καθήκοντα διαχειρίσεως επιχειρήσεως τα οποία ουδόλως συνδέονται με τις δράσεις και τις πολιτικές της Ρωσικής Κυβερνήσεως, αρκεί να υπομνησθεί ότι, βάσει του άρθρου 256 ΣΛΕΕ και του άρθρου 58 του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αίτηση αναιρέσεως περιορίζεται σε νομικά ζητήματα. Το Γενικό Δικαστήριο είναι αποκλειστικώς αρμόδιο να διαπιστώνει και να εκτιμά τα κρίσιμα πραγματικά περιστατικά καθώς και να εκτιμά τα αποδεικτικά στοιχεία. Συνεπώς, η εκτίμηση των εν λόγω πραγματικών περιστατικών και αποδεικτικών στοιχείων δεν αποτελεί, υπό την επιφύλαξη της περιπτώσεως παραμορφώσεώς τους, νομικό ζήτημα υποκείμενο, ως τέτοιο, στον αναιρετικό έλεγχο του Δικαστηρίου (απόφαση της 29ης Φεβρουαρίου 2024, Euranimi κατά Επιτροπής, C-95/23 P, EU:C:2024:177, σκέψη 84 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

44 Με τη συγκεκριμένη αιτίαση, όμως, ο αναιρεσείων επιδιώκει να θέσει εν αμφιβόλω την εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων, διευκρινιζομένου ότι, μολονότι προβάλλει τυπικώς παραμόρφωση των πραγματικών περιστατικών, εξακολουθεί, όπως προκύπτει από τη σκέψη 35 της παρούσας αποφάσεως, να μην έχει προσδιορίσει επακριβώς τα πραγματικά στοιχεία τα οποία υποστηρίζει ότι παραμορφώθηκαν και να μην έχει καταδείξει τα σφάλματα αναλύσεως στα οποία διατείνεται ότι υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο.

45 Επιπλέον, καθόσον ο αναιρεσείων προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι έλαβε υπόψη, στη σκέψη 82 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, συλλογιστική που δεν προκύπτει αναλυτικώς από την παράθεση της αιτιολογίας των επίμαχων πράξεων, με την οποία απλώς εξηγείται ότι ο αναιρεσείων είναι «ο πρόεδρος της VEB.RF» χωρίς να μνημονεύονται οι δραστηριότητες της εν λόγω οντότητας ή κάποιες πληροφορίες σχετικές με τον ρόλο του αναιρεσείοντος ως προέδρου της, πρέπει να υπομνησθεί ότι το ζήτημα της αιτιολογίας, η οποία συνιστά ουσιώδη τύπο, είναι αυτοτελές σε σχέση με το ζήτημα της αποδείξεως της προβαλλομένης συμπεριφοράς, το οποίο εμπίπτει στην ουσιαστική νομιμότητα της επίμαχης πράξεως και προϋποθέτει, όπως προκύπτει από τη νομολογία που μνημονεύθηκε στη σκέψη 38 της παρούσας αποφάσεως, τον έλεγχο του υποστατού των πραγματικών περιστατικών τα οποία παρατίθενται στην εν λόγω πράξη, καθώς και του χαρακτηρισμού των περιστατικών αυτών ως στοιχείων που δικαιολογούν την εφαρμογή περιοριστικών μέτρων εις βάρος του συγκεκριμένου προσώπου (απόφαση της 15ης Νοεμβρίου 2012, Συμβούλιο κατά Bamba, C-417/11 P, EU:C:2012:718, σκέψη 60 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

46 Συναφώς, όπως υπομνήσθηκε στις σκέψεις 38 και 39 της παρούσας αποφάσεως, στην αρμόδια αρχή της Ένωσης απόκειται, σε περίπτωση αμφισβητήσεως, να αποδείξει το βάσιμο των λόγων που ελήφθησαν υπόψη κατά του οικείου προσώπου, στο δε δικαιοδοτικό όργανο της Ένωσης να ελέγξει την ακρίβεια των παρατιθέμενων πραγματικών περιστατικών, λαμβανομένων υπόψη των πληροφοριών και των αποδεικτικών στοιχείων που προσκομίσθηκαν.

47 Εν προκειμένω, από τις σκέψεις 62, 69, 76, 81 και 82 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι, σύμφωνα με την ως άνω νομολογία, το Γενικό Δικαστήριο, πρώτον, διαπίστωσε ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίσθηκαν με τον τηρούμενο από το Συμβούλιο φάκελο της υποθέσεως συνδέονταν επαρκώς με την αιτιολογία ότι ο αναιρεσείων είναι ο πρόεδρος της VEB.RF, δεύτερον, ήλεγξε την ακρίβεια των πραγματικών περιστατικών στα οποία στηρίζεται η συγκεκριμένη αιτιολογία λαμβανομένων υπόψη των εν λόγω αποδεικτικών στοιχείων και, τρίτον, διαπίστωσε, κατ' ουσίαν, ότι ο αναιρεσείων, λόγω της θέσεώς του ως προέδρου της VEB.RF, έθετε σε εφαρμογή την οικονομική πολιτική της Ρωσικής Κυβερνήσεως και συμμετείχε, επομένως, στην οικονομική ανάπτυξη της Κριμαίας, οπότε μπορούσε να γίνει δεκτό ότι παρείχε ενεργό στήριξη, κατά την έννοια του κριτηρίου α'.

48 Όσον αφορά, τέλος, το επιχείρημα του αναιρεσείοντος ότι κακώς διαπίστωσε το Γενικό Δικαστήριο, στη σκέψη 18 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι από τα δικόγραφα του αναιρεσείοντος καθίσταται σαφές ότι δεν ζητούσε την ακύρωση της αποφάσεως 2014/145 και του κανονισμού 269/2014, αρκεί η διαπίστωση ότι ο αναιρεσείων δεν αμφισβητεί, όπως επισημαίνεται στην ίδια σκέψη 18 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι επιβεβαίωσε, κατά την ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι δεν ζητούσε την ακύρωση των προμνημονευθεισών δύο πράξεων αυτών καθεαυτές. Επιπροσθέτως, ο αναιρεσείων απλώς κάνει λόγο για «ψευδείς διαπιστώσεις» στις οποίες προέβη συναφώς το Γενικό Δικαστήριο, χωρίς να υποστηρίζει ότι το εν λόγω δικαιοδοτικό όργανο παρέλειψε να εξετάσει τα επιχειρήματα που

προβλήθηκαν ενώπιόν του πρωτοδίκως σχετικά με τη νομιμότητα της αποφάσεως 2014/145 και του κανονισμού 269/2014 αυτών καθεαυτά και, ιδίως, σχετικά με τη νομιμότητα των κριτηρίων που προβλέπονται στις πράξεις αυτές, όπως είναι τα κριτήρια α′ και δ′.

49 Λαμβανομένου υπόψη του ως άνω σκεπτικού, ο πρώτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

50 Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, ο αναιρεσείων προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι κακώς έκρινε, στις σκέψεις 36, 38 και 39 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το Συμβούλιο τήρησε την υποχρέωση αιτιολογήσεως την οποία υπέχει. Κατά τα λοιπά, όπως υποστηρίζει ο αναιρεσείων, στη σκέψη 33 της εν λόγω αποφάσεως, το ίδιο το Γενικό Δικαστήριο αναγνώρισε ότι το κριτήριο βάσει του οποίου επιβλήθηκαν περιοριστικά μέτρα εις βάρος του αναιρεσείοντος δεν προέκυπτε με σαφήνεια από τη διατύπωση της αιτιολογίας. Μολονότι, στην ίδια σκέψη, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε εν τέλει ότι η αιτιολογία των επίμαχων πράξεων παρέπεμπε αποκλειστικώς στο κριτήριο α′ και όχι στο κριτήριο δ′, η συγκεκριμένη διαπίστωση δεν είναι, κατά τον αναιρεσείοντα, σύμφωνη με τη συμπεριφορά του Συμβουλίου κατά την ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου διαδικασία, δεδομένου ότι το Συμβούλιο επικαλούνταν κατά σύστημα τα δύο κριτήρια κατά του αναιρεσείοντος.

51 Στη σκέψη 35 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη, κατά τον αναιρεσείοντα, λόγω της αιτιολογίας των επίμαχων πράξεων, καθόσον εξέθεσε ότι ο αναιρεσείων είχε συγχρόνως την ιδιότητα του μέλους του Συμβουλίου της Ευρασιατικής Οικονομικής Επιτροπής και του προέδρου της VEB.RF, μολονότι ο αναιρεσείων, όπως απέδειξε ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, είχε τις ιδιότητες αυτές διαδοχικώς. Τούτο καταδεικνύει πέραν πάσης αμφισβητήσεως την έλλειψη αιτιολογίας των επίμαχων πράξεων.

52 Όσον αφορά το παρατιθέμενο στη σκέψη 36 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως σκεπτικό του Γενικού Δικαστηρίου, κατά το οποίο η ιδιότητα του προέδρου της VEB.RF, η οποία μνημονεύεται στην αιτιολογία των επίμαχων πράξεων, πρέπει να εξετασθεί λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου εντός του οποίου ανατέθηκαν στον ενδιαφερόμενο τα σχετικά με την εν λόγω ιδιότητα καθήκοντα και εντός του οποίου ασκούνται τα εν λόγω καθήκοντα, ιδίως δε του αξιώματος του αντιπροέδρου της κυβερνήσεως το οποίο κατείχε προγενέστερα, ο αναιρεσείων φρονεί ότι ακριβώς αυτό το πλαίσιο καθιστά ανεξήγητο τον λόγο για τον οποίο επιβλήθηκαν εις βάρος του περιοριστικά μέτρα, καθόσον το γεγονός ότι έπαυσε να κατέχει σημαντικό πολιτικό αξίωμα προκειμένου να αναλάβει καθήκοντα προέδρου ενός δημόσιου φορέα συνεπάγεται σαφή μείωση της ικανότητάς του να επηρεάζει την πολιτική της χώρας του και να στηρίζει τις δράσεις της Ρωσικής Κυβερνήσεως κατά της Ουκρανίας.

53 Το Συμβούλιο αμφισβητεί το βάσιμο των επιχειρημάτων του αναιρεσείοντος.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

54 Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, ο αναιρεσείων υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον έκρινε, στις σκέψεις 33, 35, 36, 38 και 39 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι το Συμβούλιο τήρησε την υποχρέωση αιτιολογήσεως την οποία υπέχει.

55 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι, όσον αφορά τη σκέψη 33 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, χωρίς τούτο να αμφισβητείται από τον αναιρεσείοντα, ότι η αιτιολογία των επίμαχων πράξεων παρέπεμπε αποκλειστικώς στο κριτήριο α', με αποτέλεσμα η αιτιολογία των εν λόγω πράξεων να αποκλείει τον εκ μέρους του αναιρεσείοντος προσδιορισμό άλλου κριτηρίου καταχωρίσεως, όπως είναι το κριτήριο δ'. Κατά συνέπεια, η εκ μέρους του Συμβουλίου επίκληση του κριτηρίου δ' κατά την ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου διαδικασία δεν ασκεί καμία επιρροή επί του ζητήματος αν, όπως έκρινε το Γενικό Δικαστήριο, το Συμβούλιο αιτιολόγησε προσηκόντως τις επίμαχες πράξεις ως προς το κριτήριο α'.

56 Όσον αφορά την προβαλλόμενη ανεπαρκή αιτιολογία των αρχικών επίμαχων πράξεων, την οποία, κατά τον αναιρεσείοντα, δεν διαπίστωσε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 35 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, υπενθυμίζεται ότι, όπως επισημάνθηκε στη σκέψη 45 της παρούσας αποφάσεως, το ζήτημα της αιτιολογίας, η οποία συνιστά ουσιώδη τύπο, είναι αυτοτελές σε σχέση με το ζήτημα της αποδείξεως της προβαλλομένης συμπεριφοράς, το οποίο εμπίπτει στην ουσιαστική νομιμότητα της επίμαχης πράξεως.

57 Στη σκέψη 35 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ορθώς διαπίστωσε το Γενικό Δικαστήριο ότι από τη διατύπωση της αιτιολογίας των αρχικών επίμαχων πράξεων και των πρώτων επίμαχων πράξεων περί διατηρήσεως προέκυπτε σαφώς ότι το Συμβούλιο έλαβε ιδίως υπόψη, προκειμένου να επιβάλει και να διατηρήσει σε ισχύ τα περιοριστικά μέτρα εις βάρος του αναιρεσείοντος, ότι το πρόσωπο αυτό ήταν, κατά την ημερομηνία εκδόσεως των εν λόγω πράξεων, πρόεδρος της VEB.RF και μέλος του Συμβουλίου της Ευρασιατικής Οικονομικής Επιτροπής. Ως εκ τούτου, έκρινε, στην εν λόγω σκέψη καθώς και στις σκέψεις 38 και 39 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι ο αναιρεσείων είχε τη δυνατότητα να κατανοήσει τους λόγους για τους οποίους επιβλήθηκαν περιοριστικά μέτρα εις βάρος του και, επομένως, να προασπίσει τα συμφέροντά του. Κατά τα λοιπά, αντιθέτως προς όσα διατείνεται κατ' ουσίαν ο αναιρεσείων, το Γενικό Δικαστήριο έλαβε δεόντως υπόψη το επιχείρημα του αναιρεσείοντος ότι, κατά την ημερομηνία εκδόσεως των αρχικών επίμαχων πράξεων και των πρώτων επίμαχων πράξεων περί διατηρήσεως, δεν ήταν πλέον μέλος του Συμβουλίου της Ευρασιατικής Οικονομικής Επιτροπής. Πράγματι, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, στη σκέψη 82 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι ο αναιρεσείων πληρούσε τα σχετικά εν προκειμένω κριτήρια ανεξαρτήτως του ότι δεν ήταν πλέον μέλος της εν λόγω επιτροπής.

58 Όσον αφορά τη σκέψη 36 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, υπενθυμίζεται, όπως έπραξε και το ίδιο το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 29 της εν λόγω αποφάσεως, ότι μια βλαπτική πράξη κρίνεται επαρκώς αιτιολογημένη εφόσον έχει εκδοθεί εντός πλαισίου γνωστού στον ενδιαφερόμενο, το οποίο του παρέχει τη δυνατότητα να κατανοήσει το περιεχόμενο του ληφθέντος εις βάρος του μέτρου (απόφαση της 25ης Ιουνίου 2020, Vnesheconombank κατά Συμβουλίου, C-731/18 P, EU:C:2020:500, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Το Γενικό Δικαστήριο εφάρμοσε ορθώς την εν λόγω νομολογία στη σκέψη 36 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, κρίνοντας ότι, λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου εντός του οποίου ανατέθηκαν στον ενδιαφερόμενο τα καθήκοντα προέδρου της VEB.RF και εντός του οποίου ασκούνται τα καθήκοντα αυτά και λαμβανομένου, επίσης, υπόψη του ότι διετέλεσε

προγενέστερα αντιπρόεδρος της κυβερνήσεως, απλώς η μνεία της ασκήσεως των συγκεκριμένων καθηκόντων έπρεπε να θεωρηθεί, όσον αφορά την υποχρέωση αιτιολογήσεως, επαρκές στοιχείο το οποίο παρείχε στον νυν αναιρεσείοντα τη δυνατότητα να αμυνθεί και να κατανοήσει το κριτήριο και τους λόγους στους οποίους στηρίζονται τα επιβληθέντα εις βάρος του περιοριστικά μέτρα.

59 Λαμβανομένου υπόψη του ως άνω σκεπτικού, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

60 Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, ο αναιρεσείων υποστηρίζει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον έκρινε, στις σκέψεις 122 έως 124 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι επίμαχες πράξεις δεν συνιστούν προσβολή του θεμελιώδους δικαιώματός του στην ελευθερία έκφρασης. Ο αναιρεσείων υπενθυμίζει ότι το Συμβούλιο επέβαλε κυρώσεις εις βάρος του λόγω, μεταξύ άλλων, προγενέστερων δηλώσεων στις οποίες είχε προβεί δημοσίως υπό την ιδιότητά του ως αντιπροέδρου της κυβερνήσεως. Επιβεβαιώνοντας μια τέτοια αιτιώδη συνάφεια μεταξύ των εν λόγω δηλώσεων και των περιοριστικών μέτρων, το Γενικό Δικαστήριο προσέβαλε, κατά τον αναιρεσείοντα, το δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης. Το γεγονός ότι τα περιοριστικά μέτρα δεν θίγουν την ελευθερία έκφρασης του αναιρεσείοντος δεν σημαίνει, κατ' αυτόν, ότι δεν υπήρξε προσβολή της συγκεκριμένης ελευθερίας, τούτο δε κατά μείζονα λόγο λαμβανομένου υπόψη ότι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αναγνώρισε, στην απόφασή του της 15ης Μαρτίου 2011, Otegi Mondragón κατά Ισπανίας (CE:ECHR:2011:0315JUD000203407), ότι, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, οι πολιτικοί απολαύουν δικαιώματος στην ελευθερία της έκφρασης το οποίο είναι σχεδόν απεριόριστο και υπέρτερο εκείνου του οποίου απολαύουν άλλα πρόσωπα.

61 Το Συμβούλιο αμφισβητεί το βάσιμο των επιχειρημάτων του αναιρεσείοντος.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

62 Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, ο αναιρεσείων υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι, στις σκέψεις 122 έως 124 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο επιβεβαιώνοντας την προσέγγιση την οποία υιοθέτησε το Συμβούλιο και κατά την οποία επιβλήθηκαν περιοριστικά μέτρα εις βάρος του αναιρεσείοντος λόγω προγενέστερων δηλώσεων στις οποίες είχε προβεί δημοσίως ο αναιρεσείων υπό την ιδιότητα του αντιπροέδρου της κυβερνήσεως, προσβάλλοντας ως εκ τούτου το θεμελιώδες δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης.

63 Συναφώς, από τις σκέψεις 64 έως 66, 82 και 124 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι οι μνημονευθείσες στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως δηλώσεις στις οποίες είχε προβεί δημοσίως ο αναιρεσείων παρείχαν στο Συμβούλιο τη δυνατότητα να συγκεντρώσει δέσμη αρκούντως σαφών, συγκεκριμένων και συγκλινουσών ενδείξεων ώστε να κρίνει ότι, κατά την ημερομηνία εκδόσεως των επίμαχων πράξεων, ο αναιρεσείων ευθυνόταν για την παροχή ενεργού στηρίξεως, κατά την έννοια του κριτηρίου α', σε συνέχεια της στηρίξεως που είχε ήδη εκδηλωθεί με τις δηλώσεις αυτές το 2014.

64 Δεδομένου ότι οι εν λόγω δηλώσεις χρησιμοποιήθηκαν ως αποδεικτικό στοιχείο προς επίρρωση του ότι οι προϋποθέσεις του κριτηρίου α′ πληρούνταν έναντι του αναιρεσείοντος, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας, στις σκέψεις 122 έως 124 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι επίμαχες πράξεις δεν συνιστούσαν προσβολή της ελευθερίας έκφρασης του αναιρεσείοντος, αυτής καθεαυτήν. Ειδικότερα, πρέπει να γίνει δεκτό, όπως έκρινε και το Γενικό Δικαστήριο, ότι πρόσωπο όπως ο αναιρεσείων δεν δύναται να επικαλεσθεί το εν λόγω δικαίωμα προκειμένου να προβάλει τη χρήση τέτοιων δηλώσεων ως αποδεικτικό στοιχείο και ότι τα περιοριστικά μέτρα, όπως η δέσμευση κεφαλαίων και η απαγόρευση εισόδου, ταξιδίου και διελεύσεως στο έδαφος της Ένωσης, ουδόλως θίγουν την ελευθερία έκφρασης ενός τέτοιου προσώπου.

65 Αντιθέτως προς την υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση του ΕΔΔΑ της 15ης Μαρτίου 2011, Otegi Mondragón κατά Ισπανίας (CE:ECHR:2011:0315JUD000203407), η οποία αφορούσε δηλώσεις πολιτικού οι οποίες επέφεραν, κατά τρόπο που συνιστούσε προσβολή του δικαιώματός του στην ελευθερία έκφρασης, την επιβολή ποινικής κυρώσεως εις βάρος του, επισημαίνεται, όπως υπενθυμίζει το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 122 και 123 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι τα περιοριστικά μέτρα εις βάρος του αναιρεσείοντος, αφενός, έχουν συντηρητικό χαρακτήρα και, αφετέρου, δεν έχουν ως αποτέλεσμα να θίγεται η άσκηση της ελευθερίας έκφρασης.

66 Λαμβανομένου υπόψη του ως άνω σκεπτικού, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τετάρτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

67 Με τον τέταρτο λόγο αναιρέσεως, ο αναιρεσείων προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας, ιδίως στις σκέψεις 100 έως 113 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι δεν υπήρξε προσβολή του δικαιώματός του ιδιοκτησίας υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας.

68 Συγκεκριμένα, κατά τον αναιρεσείοντα, η διαπίστωση ότι, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 102 και 109 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τα περιοριστικά μέτρα συνιστούν συντηρητικά μέτρα προσωρινής και αναστρέψιμης φύσεως, υπόκεινται δε, άλλωστε, σε περιοδική επανεξέταση, στερείται παντός ερείσματος στην πράξη, στο μέτρο που, αφενός, η ισχύς των εν λόγω μέτρων παρατείνεται συχνά επί μακρόν και, αφετέρου, η επανεξέτασή τους είναι πολύ συχνά απλώς τυπική, ενδεχομένως δε και αδύνατη. Επομένως, εις βάρος του αναιρεσείοντος εξακολουθούν να ισχύουν περιοριστικά μέτρα επιβληθέντα λόγω δηλώσεων που είχαν πραγματοποιηθεί πριν από δέκα και πλέον έτη, μολονότι η ιδιότητά του ως προέδρου της VEB.RF είναι μια απλώς τεχνικής φύσεως επαγγελματική ιδιότητα. Τούτο καταδεικνύει, κατά τον αναιρεσείοντα, ότι το Συμβούλιο δεν έλαβε υπόψη τη μεταβολή που συντελέσθηκε ως προς την προσωπική κατάσταση του αναιρεσείοντος. Εν τέλει, ο αναιρεσείων υπήρξε, όπως ισχυρίζεται, θύμα απαλλοτριώσεως, με αποτέλεσμα τα επιβληθέντα εις βάρος του περιοριστικά μέτρα να θίγουν το ουσιώδες περιεχόμενο του δικαιώματος ιδιοκτησίας.

69 Επιπλέον, κατά τον αναιρεσείοντα, το επισημανθέν στις σκέψεις 103 και 109 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως γεγονός ότι οι εθνικές αρχές των κρατών μελών δύνανται να επιτρέπουν τη χρήση ορισμένων δεσμευθέντων κεφαλαίων δεν συνεπάγεται τον σεβασμό του δικαιώματος ιδιοκτησίας του αναιρεσείοντος, δεδομένου ότι κάθε κράτος μέλος ακολουθεί τη δική του πρακτική ως προς τη χορήγηση σχετικής αδείας.

70 Ο αναιρεσείων φρονεί επίσης ότι τα επιβληθέντα εις βάρος του περιοριστικά μέτρα αντιβαίνουν στην αρχή της αναλογικότητας καθόσον, αντιθέτως προς ό,τι έκρινε το Γενικό Δικαστήριο, δεν καθιστούν δυνατή την επίτευξη του θεμιτού σκοπού που επιδιώκεται με τις επίμαχες πράξεις και δεν ανταποκρίνονται πράγματι σε σκοπό γενικού συμφέροντος, δεδομένου ότι ο αναιρεσείων δεν έχει πλέον τη δυνατότητα να στηρίζει τις πολιτικές και τις δράσεις που μνημονεύονται στο κριτήριο α′ ούτε να ασκεί επιρροή στις ρωσικές αρχές.

71 Τέλος, ο αναιρεσείων προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι έκρινε, στη σκέψη 113 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι αρκούσε να παύσει ο αναιρεσείων τις ενέργειες που δικαιολογούν την εις βάρος του επιβολή περιοριστικών μέτρων προκειμένου να παύσουν να ισχύουν και τα μέτρα αυτά, ενώ η θέση του ως προέδρου της VEB.RF αποτελεί για εκείνον τη μόνη πηγή εσόδων για τη διαβίωσή του.

72 Το Συμβούλιο αμφισβητεί το βάσιμο των επιχειρημάτων του αναιρεσείοντος.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

73 Με τον τέταρτο λόγο αναιρέσεως, ο αναιρεσείων προσάπτει, κατ' ουσίαν, στο Γενικό Δικαστήριο ότι, στις σκέψεις 100 έως 113 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, υπέπεσε σε πλείονες περιπτώσεις σε πλάνη περί το δίκαιο κατά την ανάλυση των προϋποθέσεων που προβλέπει το άρθρο 52, παράγραφος 1, του Χάρτη σε σχέση με το δικαίωμα ιδιοκτησίας, ειδικότερα δε όσον αφορά την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας.

74 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι το κατά το άρθρο 17 του Χάρτη δικαίωμα ιδιοκτησίας δεν αποτελεί απόλυτο προνόμιο, οπότε περιοριστικά μέτρα όπως τα επίμαχα εν προκειμένω μπορούν να συνεπάγονται περιορισμούς του συγκεκριμένου δικαιώματος (πρβλ. αποφάσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2019, HX κατά Συμβουλίου, C-540/18 P, EU:C:2019:707, σκέψη 57 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 21ης Μαρτίου 2024, Landeshauptstadt Wiesbaden, C-61/22, EU:C:2024:251, σκέψη 75 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

75 Ως εκ τούτου, επιτρέπονται περιορισμοί του εν λόγω δικαιώματος, υπό την προϋπόθεση ότι, σύμφωνα με το άρθρο 52, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του Χάρτη, οι περιορισμοί αυτοί προβλέπονται από τον νόμο και σέβονται το βασικό περιεχόμενο του δικαιώματος. Επιπλέον, κατά το άρθρο 52, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, του Χάρτη, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, περιορισμοί επιτρέπεται να επιβάλλονται μόνον εφόσον είναι αναγκαίοι και ανταποκρίνονται πραγματικά σε σκοπούς γενικού συμφέροντος τους οποίους αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων.

76 Όσον αφορά, άλλωστε, τον τομέα των περιοριστικών μέτρων, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι στον νομοθέτη της Ένωσης πρέπει να αναγνωρίζεται ευρεία εξουσία εκτιμήσεως σε τομείς οι οποίοι προϋποθέτουν επιλογές πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής φύσεως εκ μέρους του και εντός των οποίων καλείται να προβεί σε σύνθετες εκτιμήσεις. Το Δικαστήριο έχει συναγάγει εκ των ανωτέρω ότι η νομιμότητα μέτρου ληφθέντος στους εν λόγω τομείς θίγεται μόνον αν το μέτρο είναι προδήλως ακατάλληλο σε σχέση με τον σκοπό που επιδιώκει το αρμόδιο θεσμικό όργανο

(αποφάσεις της 31ης Ιανουαρίου 2019, Islamic Republic of Iran Shipping Lines κ.λπ. κατά Συμβουλίου, C-225/17 P, EU:C:2019:82, σκέψη 103, και της 17ης Σεπτεμβρίου 2020, Rosneft κ.λπ. κατά Συμβουλίου, C-732/18 P, EU:C:2020:727, σκέψη 105).

77 Κατά πρώτον, ο αναιρεσείων υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι κακώς έκρινε το Γενικό Δικαστήριο, στις σκέψεις 102, 103 και 109 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι οι επίμαχες πράξεις δεν θίγουν το βασικό περιεχόμενο του δικαιώματος ιδιοκτησίας και ότι δεν προκύπτει ότι ο περιορισμός που επιφέρουν οι εν λόγω πράξεις στην άσκηση του δικαιώματος ιδιοκτησίας είναι, με γνώμονα την αρχή της αναλογικότητας, προδήλως ακατάλληλος σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Κατά τον αναιρεσείοντα, όπως καταδεικνύει η περίπτωσή του, τα περιοριστικά μέτρα δεν είναι, στην πράξη, συντηρητικά μέτρα προσωρινής και αναστρέψιμης φύσεως, αλλά συχνά η ισχύς τους παρατείνεται επί μακρόν. Ομοίως, η επανεξέτασή τους είναι πολύ συχνά απλώς τυπική, ενδεχομένως δε και αδύνατη, ενώ οι πρακτικές των εθνικών αρχών των κρατών μελών όσον αφορά τη χορήγηση αδείας για την αποδέσμευση κεφαλαίων που έχουν δεσμευθεί διαφέρουν μεταξύ τους σε μεγάλο βαθμό.

78 Επισημαίνεται συναφώς ότι ο αναιρεσείων δεν αμφισβητεί αυτό καθεαυτό το γεγονός ότι, σύμφωνα με τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης που υπομνήσθηκαν στις σκέψεις 102, 103 και 109 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τα περιοριστικά μέτρα είναι συντηρητικά μέτρα προσωρινής και αναστρέψιμης φύσεως, ότι υπόκεινται ανά τακτά διαστήματα σε επανεξέταση και ότι οι εθνικές αρχές μπορούν να επιτρέψουν τη χρήση των δεσμευθέντων κεφαλαίων ή να χορηγήσουν ειδικές άδειες για την αποδέσμευση των κεφαλαίων.

79 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας κατ' ουσίαν, στις σκέψεις 102, 103 και 107 έως 109 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι από τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης προκύπτει ότι οι επίμαχες πράξεις δεν θίγουν το βασικό περιεχόμενο του δικαιώματος ιδιοκτησίας και ότι ο περιορισμός που συνεπάγονται οι εν λόγω πράξεις ως προς την άσκηση του δικαιώματος ιδιοκτησίας του αναιρεσείοντος δεν είναι, λαμβανομένης υπόψη της αρχής της αναλογικότητας, προδήλως ακατάλληλος σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό, ήτοι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 104 της συγκεκριμένης αποφάσεως, η άσκηση άμεσης ή έμμεσης πιέσεως στη Ρωσική Ομοσπονδία και στους ιθύνοντές της προκειμένου αυτοί να παύσουν τις δράσεις και πολιτικές τους οι οποίες αποσταθεροποιούν την Ουκρανία. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο λαμβανομένου υπόψη ότι τα επιχειρήματα του αναιρεσείοντος αποτελούν απλώς ένα σύνολο ισχυρισμών γενικού χαρακτήρα που έχουν ως σκοπό, άνευ ουδενός αποδεικτικού στοιχείου, να θέσουν εν αμφιβόλω την καταλληλότητα της εφαρμογής των εν λόγω διατάξεων.

80 Επιπλέον, από τις κρίσεις που εκτίθενται στις σκέψεις 41 και 43 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι ορθώς έκρινε το Γενικό Δικαστήριο ότι το Συμβούλιο δεν είχε υποπέσει σε πλάνη εκτιμήσεως κατά την έκδοση των επίμαχων πράξεων, με συνέπεια η επιβολή και εν συνεχεία η διατήρηση σε ισχύ των περιοριστικών μέτρων εις βάρος του αναιρεσείοντος να είναι δικαιολογημένες λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών περιστατικών και του οικείου κριτηρίου καταχωρίσεως. Υπό τις συνθήκες αυτές, το γεγονός ότι η ισχύς των επιβληθέντων εις βάρος του αναιρεσείοντος περιοριστικών μέτρων ανανεώθηκε δις δεν αναιρεί τις κρίσεις που διατύπωσε το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 102, 103 και 109 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως ούτε συνεπάγεται ότι τα περιοριστικά μέτρα είχαν μόνιμο και μη αναστρέψιμο χαρακτήρα και ότι ο αναιρεσείων δεν θα μπορούσε μεταγενέστερα να επιτύχει τη διαγραφή του ονόματός του από τον κατάλογο ή να λάβει άδεια για την αποδέσμευση των κεφαλαίων του.

81 Κατά δεύτερον, ο αναιρεσείων φρονεί ότι τα επιβληθέντα εις βάρος του περιοριστικά μέτρα αντιβαίνουν στην αρχή της αναλογικότητας καθόσον, αντιθέτως προς ό,τι έκρινε το Γενικό Δικαστήριο, δεν καθιστούν δυνατή την επίτευξη του θεμιτού σκοπού που επιδιώκεται με τις επίμαχες πράξεις και δεν ανταποκρίνονται πράγματι σε σκοπό γενικού συμφέροντος.

82 Επισημαίνεται συναφώς ότι τα μόνα νομικά επιχειρήματα που προβάλλονται με σκοπό να καταδειχθεί ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο επί του ζητήματος αυτού άπτονται της αδυναμίας του αναιρεσείοντος, ως προέδρου της VEB.RF, να στηρίζει τις πολιτικές και τις δράσεις τις οποίες αφορά το κριτήριο α′ ή να ασκεί επιρροή στις ρωσικές αρχές. Όπως, όμως, προκύπτει από τις σκέψεις 41 και 43 της παρούσας αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο δεν υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο κρίνοντας ότι το Συμβούλιο δεν υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως θεωρώντας ότι το κριτήριο α′ πληρούνταν στην περίπτωση του αναιρεσείοντος, λόγω της ιδιότητάς του ως προέδρου της VEB.RF.

83 Κατά τρίτον, ο αναιρεσείων προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι έκρινε, στη σκέψη 113 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι αρκούσε να παύσει ο αναιρεσείων τις ενέργειες που δικαιολογούν την εις βάρος του επιβολή περιοριστικών μέτρων προκειμένου τα μέτρα αυτά να παύσουν να ισχύουν, ενώ η θέση του ως προέδρου της VEB.RF αποτελεί τη μόνη πηγή εσόδων για τη διαβίωσή του.

84 Επισημαίνεται συναφώς ότι το σκεπτικό που διατυπώθηκε ως άνω από το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 113 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως αφορούσε επιχείρημα του νυν αναιρεσείοντος το οποίο δεν ήταν σχετικό με τα μέσα διαβιώσεώς του, αλλά με τις συνέπειες των περιοριστικών μέτρων ως προς τη δημόσια εικόνα του. Δεν είναι, όμως, δυνατόν να προσαφθεί στο Γενικό Δικαστήριο πλάνη περί το δίκαιο όσον αφορά επιχείρημα το οποίο δεν εξεταζόταν στην εν λόγω σκέψη.

85 Λαμβανομένου υπόψη του ως άνω σκεπτικού, ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του πέμπτου λόγου αναιρέσεως

86 Με τον πέμπτο λόγο αναιρέσεως, ο αναιρεσείων φρονεί ότι το Γενικό Δικαστήριο έκρινε εσφαλμένα, στη σκέψη 126 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι δεν παραβιάσθηκε η αρχή της ίσης μεταχειρίσεως, καθόσον το Συμβούλιο δεν υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως. Κατά τον αναιρεσείοντα, η συγκεκριμένη συλλογιστική ενέχει πλάνη περί το δίκαιο δεδομένου ότι, όπως εξέθεσε στο πλαίσιο του πρώτου λόγου αναιρέσεως, κακώς έκρινε το Γενικό Δικαστήριο ότι το Συμβούλιο δεν είχε υποπέσει σε πλάνη εκτιμήσεως.

87 Το Συμβούλιο αμφισβητεί το βάσιμο των επιχειρημάτων του αναιρεσείοντος.

88 Λαμβανομένου υπόψη ότι η ευδοκίμηση του πέμπτου λόγου αναιρέσεως εξαρτάται από εκείνην του πρώτου και δεδομένου ότι ο πρώτος λόγος αναιρέσεως απορρίφθηκε με τη σκέψη 49 της παρούσας αποφάσεως, ο πέμπτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του έκτου λόγου αναιρέσεως

89 Με τον έκτο λόγο αναιρέσεως, ο αναιρεσείων προσάπτει στο Γενικό Δικαστήριο ότι υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο στις σκέψεις 131 έως 133 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, κρίνοντας ότι δεν υπήρξε προσβολή του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και ότι το Συμβούλιο δεν υπέπεσε σε κατάχρηση εξουσίας. Κατά τον αναιρεσείοντα, οι επίμαχες πράξεις συνιστούν προσβολή του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και ενέχουν κατάχρηση εξουσίας επειδή δεν στηρίζονται σε επαρκή αιτιολογία, δεν τεκμηριώνονται με επαρκή αποδεικτικά στοιχεία και προσβάλλουν την ελευθερία έκφρασης και το δικαίωμα ιδιοκτησίας. Ο αναιρεσείων παραπέμπει συναφώς στα επιχειρήματα που είχε προβάλει πρωτοδίκως.

90 Το Συμβούλιο αμφισβητεί το βάσιμο των επιχειρημάτων του αναιρεσείοντος.

91 Επισημαίνεται συναφώς ότι, αντιθέτως προς όσα επιτάσσει η νομολογία που μνημονεύθηκε στη σκέψη 33 της παρούσας αποφάσεως, ο έκτος λόγος αναιρέσεως ουδόλως περιλαμβάνει νομικά επιχειρήματα αποσκοπούντα να καταδείξουν ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο. Ειδικότερα, ο αναιρεσείων απλώς βάλλει κατά των σκέψεων 131 έως 133 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και παραπέμπει στα επιχειρήματα που είχε υποβάλει στην κρίση του Γενικού Δικαστηρίου χωρίς να τα διευκρινίζει περαιτέρω και χωρίς να προσδιορίζει τα στοιχεία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως κατά των οποίων βάλλει. Ως εκ τούτου, ο συγκεκριμένος λόγος αναιρέσεως συνιστά απλώς αίτημα επανεξετάσεως της πρωτοδίκως ασκηθείσας προσφυγής, κατά παράβαση των επιταγών τόσο του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και του Κανονισμού του Διαδικασίας (απόφαση της 13ης Σεπτεμβρίου 2007, Il Ponte Finanziaria κατά ΓΕΕΑ, C-234/06 P, EU:C:2007:514, σκέψεις 45 και 46).

92 Κατά συνέπεια, πρέπει να απορριφθεί ο έκτος λόγος αναιρέσεως και, ως εκ τούτου, η αίτηση αναιρέσεως στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

93 Βάσει του άρθρου 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, όταν η αίτηση αναιρέσεως απορρίπτεται ως αβάσιμη, το Δικαστήριο αποφαίνεται επί των εξόδων. Το άρθρο 138, παράγραφοι 1 και 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, το οποίο έχει εφαρμογή στην αναιρετική διαδικασία δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού, ορίζει ότι ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου.

94 Δεδομένου ότι ο αναιρεσείων ηττήθηκε, πρέπει να φέρει, πέραν των δικαστικών εξόδων του, τα δικαστικά έξοδα στα οποία υποβλήθηκε το Συμβούλιο, σύμφωνα με το σχετικό αίτημα του Συμβουλίου.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δέκατο τμήμα) αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.

2) Ο Igor Shuvalov φέρει πέραν των δικαστικών εξόδων του και τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

(υπογραφές)